

Temat: DLACZEGO POWIEŚĆ HISTORYCZNA NIE JEST PODRĘCZNIKIEM HISTORII?

Celem lekcji będzie zebranie i podsumowanie wiadomości na temat epoki i wydarzeń przedstawionych w „Krzyżakach” H. Sienkiewicza; określenie przynależności gatunkowej utworu oraz wskazanie podobieństw i różnic powieści historycznej i podręcznika historii.

Odpowiedzi zapisz w zeszycie.

1. Ustal, które składniki świata przedstawionego są zgodne z historyczną rzeczywistością, a które mają charakter literackiej fikcji. Uzupełnij tabelę:

Składniki świata	Rzeczywistość	Fikcja literacka
Wydarzenia		
Postacie		
Miejscowości		

2. Powiedz, z jakimi wydarzeniami historycznymi przedstawionymi w utworze Sienkiewicza związane są nazwy regionów bądź miejscowości:

Grunwald, Płowce • Kraków • Żmudź • Worskla • Santok i Drezdenko

Podaj ich daty, a następnie umieść je na osi czasu.

3. Przypomnij sobie, kiedy żył Henryk Sienkiewicz. Pamiętając czas akcji w „Krzyżakach”, połącz podane niżej zwroty.

Fabula utworu historycznego
Fabula utworu współczesnego

czas życia autora
czas sprzed życia autora

4. Na podstawie wcześniej wykonanych ćwiczeń uzupełnij definicje powieści historycznej:

Powieść historyczna to utwór, którego fabuła opowiada o czasach
w stosunku do życia Przywołuje ważne Świat
przedstawiony łączy elementy i

5. Uporządkuj podstawowe wiadomości o rodzaju, gatunku, typie utworu, jakim są Krzyżacy. Uzupełnij zdania:

Jest to literatura piękna, ponieważ
Jest to utwór epicki, ponieważ
Jest to powieść, ponieważ
Jest to powieść historyczna, ponieważ

6. W trakcie lektury zetknąłeś się z wieloma archaizmami. Przypomnij sobie, jakie wyrazy lub ich formy obejmujemy tą nazwą. Stwórz mini-słownik rzeczowników charakterystycznych dla języka ludzi żyjących w epoce odtworzonej na kartach powieści. W tym celu ułóż alfabetycznie podane wyrazy, a następnie zapisz krótkie definicje wyjaśniające ich znaczenie:

komes • pątlík • gęśle • rybałt • minstrel • nałęczka • stągiew • pawęż • mechera • zrękowiny • frasunek • alkierz • wagant • łuby • mizerykordia

7. Zanalizuj język przytoczonej niżej rozmowy Jagienki i Zbyszka, Wskaż występujące w niej archaizmy, przydzielając je do jednej z dwóch grup: archaizmy słownikowe (wyrazy, które wyszły z użycia) i gramatyczne (formy wyrazów).

– *Bojałam się o ciebie, bo Bezduch poszedł też z widłami i z toporem – i niedźwiedź go ozdaruł. Broń czego Boże, Maćkowi byłoby markotno, a on przecie i tak ledwo dycha... No, to i wzięłam widły, i poszłam.*

- *Toś to ty zachodziła tam za sosny?*

– *Ja.*

– *A ja myślał, że to „złe”*

– *Niemają i mnie strach brał.*

– *Czemuś się nie obezwała?*

- *Bom się bała, że mnie odpędzisz.*

8. Teraz porównajmy powieść i podręcznik

Podręcznik:	Powieść historyczna:
-książka, -przeznaczony do nauki, -zawiera zbiór podstawowych wiadomości z jakiejś dziedziny, -posługuje się językiem precyzyjnym, przejrzystym, -nie dopuszcza fikcji literackiej	-gatunek epicki, wielowątkowy, obszerny, -łączy prawdę historyczną z fikcją literacką, -przedstawia dzieje odległe pisarzowi, -opiera się na wydarzeniach historycznych, -obok postaci autentycznych występują fikcyjne -język dostosowany do opisywanego okresu (stylizacja, archaizmy) -szerokie tło historyczne: rozrywki i zwyczaje rycerskie, ubiory, sposoby walki, uzbrojenie, zamki, dwory, obyczaje.

Elementy różniące powieść historyczną i podręcznik historii – prawda i fikcja literacka, sposób opisu faktów, przeznaczenie.

„Pisarz historyczny stawia sobie za cel wzruszenie wydarzeniami historycznymi. Literatura jest sztuką słowa.” (H. Sienkiewicz)

Jak widzimy, na pierwszym miejscu pisarz stawia sobie emocjonalnie zaangażować czytelnika, a dopiero potem przekazać mu jakąś wiedzę. „Krzyżacy” stanowią dla nas cenne źródło wiedzy o epoce, w której rozgrywa się akcja powieści. Nie należy jednak uczyć się od Sienkiewicza historii stosunków polsko – krzyżackich, choć powieść stanowi pomoc w wyobrażeniu sobie tych odległych czasów.